

IZDAVAČ

Zavod za zapošljavanje Crne Gore
Biro rada Nikšić

ZA IZDAVAČA

Slobodan Mirjačić

AUTORI

Vesna Mušikić
Budimka Zarubica

GRAFIČKA OBRADA I ŠTAMPA
Štamparija „OBOD” A.D. Cetinje

TIRAŽ

200 primjeraka

**ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
CRNE GORE
Biro rada Nikšić**

**ANKETA POSLODAVACA
O ZAPOSLENOSTI I ZAPOŠLJAVANJU**

Rezultati istraživanja za 2009/2010

Nikšić, februar 2010 godine

S A D R Ź A J

Rezime	7
1. UVOD	9
1.1. Cilj istraživanja	9
1.2. Predmet istraživanja	10
1.3. Sadržaj istraživanja	10
1.4. Metodologija istraživanja	11
1.5. Uzorak ispitanika	11
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	13
2.1. Struktura poslodavaca	13
2.1.1. Poslodavci prema oblicima organizovanja	14
2.1.2. Poslodavci prema obliku svojine	15
2.1.3. Poslodavci prema vrstama djelatnostima	17
2.1.4. Poslodavci prema dužini vremena poslovanja	18
2.1.5. Poslodavci prema broju zaposlenih	20
2.1.6. Zaposlenost prema stepenu stručne spreme i djelatnosti	21
2.1.7. Poslodavci prema vrstama djelatnosti i broju zaposlenih	22
2.1.8. Zaposlenost po kategorijama zapošljavanja	24
2.2. Obuke i usvršavanja zaposlenih	26
2.2.1. Obuke po djelatnostima	26
2.2.2. Obuke za zanimanja	27
2.2.3. Obuke za posebna znanja i vještine	27
2.3. Promjene u zapošljavanju	28
2.3.1. Novozaposleni	28
2.3.2. Zanimanja novozaposlenih	30
2.4.1. Deficirarni kadrovi	31
2.4.2. Viškovi radne snage	34
2.5.1. Očekivano zapošljavanje	35
2.5.2. Očekivane promjene zaposlenosti u 2010 godini	36
3. SARADNJA SA ZAVODOM	39
3.1. Očekivanja od Zavoda	41
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	42
5. PRILOG	47
Upitnik za poslodavce	49

REZIME

Nastavljajući tradiciju koja u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore traje još od 2003.godine, u Birou rada Nikšić urađena je anketa poslodavaca o zaposlenosti za period 2009/2010 godina. Anketiranjem oko 121 poslodavaca u opštinama Nikšić, Plužine i Šavnik¹, koje je obavljeno tokom decembra 2009. godine, prikupljeni su dragocjeni podaci za dalji razvoj aktivne politike zapošljavanja. odnosno podaci koji služe kao podloga za planiranje svih mjera i aktivnosti koje je neophodno sprovesti kako bi se, na nivou opština u kojima je sprovedeno istraživanje, ublažili problemi neusklađenosti ponude i tražnje, problemi vezani za kvalitet radne snage, zapošljavanje teže i teško zapošljivih osoba, jednom riječju svi oni problemi koji dovode do postojanja stope nezaposlenosti u Regije ispod stope u razvijenim zemljama.

Ovogodišnja Anketa se razlikuje od prethodne jer se upitnik razlikuje zbog formulisanja novih pitanja i redukovanja nekih pitanja koja su davala proizvoljne odgovore. Takođe je smanjen uzorak, ali je njegova struktura očuvana tako da se može raditi uporedni pregled sa prethodnim godinama.

Među anketiranim poslodavcima najviše ih je organizovano kao Društva sa ograničenom odgovornošću (54,54%); Broj preduzetnika pao je ispod 3%. Prema obliku svojine imamo najviše privatnih firmi koje učestvuju sa 70,80%, i državnih firmi koje učestvuju sa 45,45%. Prema djelatnostima dominiraju firme iz trgovine, prerađivačke industrije i građevinarstva. Dvije trećine anketiranih firmi starije je od 10 godina (74.54%).

Rezultati istraživanja pokazuju da je ukupna zaposlenost (7681) znatno manja u odnosu na predhodnu godinu (11466) što je posledica smanjenog uzorka kao i posledica negativnih privrednih tokova. U ukupnom zapošljavanju učešće žena je 39,20%, a njihova zastupljenost je u korelacionoj vezi sa djelatnošću.

Najveći broj zaposlenih (1465) je u djelatnosti »vađenje ruda i kame-na« u koju je uvrštena i Željezara Nikšić koja spada u poslodavce sa velikim brojem zaposlenih. U ovoj djelatnosti izuzeti su Rudnici boksita zbog problema u poslovanju na koji je uticala globalna ekonomska kriza. Slijedi »proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom gasom i vodom«, (1199), a zatim »prerađivačka industija« sa 1113 zaposlenih.

U 2009. godini najveći broj zapošljavanja ostvaren je kod četvrtog i trećeg stepena, a zatim slijedi sedmi stepen .

U ukupnom zapošljavanju dominira kategorija »ugovor o radu na neodređeno vrijeme» (80,30%) kao posledica ranije donijetih propisa iz oblasti radnog zakonodavstva.

---

¹ Regija obuhvata opštine Nikšić. Šavnik i Pluine

Za rad Zavoda za zapošljavanje, najznačajnije su informacije o budućim potrebama poslodavaca. Za 2010 godinu planirano zapošljavanje je znatno manje u odnosu na prethodnu godinu. Smatramo da je to posledica trenutne privredne situacije. Međutim i ove podatke treba uzeti sa rezervom jer se dobar dio poslodavaca nije želio izjasniti o ovom parametru.

Analizom smo utvrdili da 25.45% poslodavaca iskazuje viškove. Brojčano to iznosi 214 zaposlenih. Pošto navode da je glavni razlog globalna ekonomska kriza za očekivati je da će se tek u 2010 godini iskristalisati realni podatak o viškovima. Kako u ovogodišnjem istraživanju nijesmo u uzorak uvrstili Rudnike boksita, podatak o viškovima nije realno iskazan jer je samo iz ovog preduzeća predviđen višak oko 650 radnika.

Posebna pažnja je u anketi posvećena problemu deficitarnih kadrova.

Od ukupnog broja anketiranih poslodavaca 20 % je izjavilo da ima problem sa deficitarnošću kadrova što je podatak koji je manji u odnosu na prethodnu anketu kada je iznosio 45.55%. Najviše poslodavaca je iskazalo da je to stoga što postoji nedostatak obučene radne snage na tržištu (69%). Najveći broj deficitarnih kadrova je u oblasti „prerađivačka industrija „i iznosi 30% i u „građevinarstvu“ sa 26.9%, i to u trećem stepenu stručene spreme.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore je, radi preispitivanja sopstvenog djelovanja, posebno poglavlje ankete posvetio stavovima poslodavaca upravo prema Zavodu.

U tekućoj godini je sa Zavodom saradivalo 84,54% anketiranih poslodavaca iz regije. Posjeta iz Zavoda je najpoželjniji oblik saradnje (72,7%). U odnosu na prethodnu godinu nije bilo značajnijih izmjena kad je saradnja sa Zavodom u pitanju.

U zaključcima, kao posebnom poglavlju analize, istakli smo momente koje smatramo posebno značajnim za dalji rad Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

1. UVOD

Biro rada Nikšić je u periodu od 01.12. do 31.12. 2009 godine, radi ispitivanja tržišta rada, sproveo anketiranje poslodavaca na području regije koja obuhvata opštine Nikšić, Plužine i Šavnik.

Od 2003. godine, kada je urađeno prvo istraživanje, Anketa poslodavaca se ustalila kao redovno godišnje istraživanje. Kontinuitet u anketiranju omogućio nam je da uvidimo ne samo prednosti nego i nedostatke u istraživanju, pa smo radili na unapređivanju kako metoda uzorkovanja tako i poboljšanja upitnika i strukture istraživanja. To nam je omogućilo kvalitetniju analizu dobijenih podataka. Pred nama je tekst Ankete iz 2009/10 godine za područje Regije koju obuhvataju već navedene opštine, koji, posmatrano sa anketama iz prethodnih godina, predstavlja sliku realnog stanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja ove Regije .

Cilj nam je bio da dobijeni podaci posluže kao kvalitetna podloga za kreiranje određenih mjera i programa koji bi omogućili zapošljavanje nezaposlenih sa evidencije Biroa.

1.1. Cilj i zadaci istraživanja

Ovo istraživanje je imalo i za cilj da prikupi mišljenja, ocjene i sugestije poslodavaca vezane za zapošljavanje uopšte, funkcionisanje tržišta rada, saradnju sa Zavodom za zapošljavanje i drugim subjektima tržišta rada. Smatrali smo da dobijene informacije mogu koristiti ne samo Zavodu već i širem krugu korisnika.

Kao metod istraživanja odabrana je **anketa**.

Saglasno prethodno definisanom cilju, opredijeljeni su **zadaci istraživanja**:

- Dopuna baze podataka za projektovanje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja,
- Prikupljanje podataka za analizu zaposlenosti i zapošljavanja u tekućoj godini,
- Prikupljanje podataka za analizu očekivanih kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja u narednoj godini,
- Ispitivanje mišljenja, ocjena i stavova poslodavca o saradnji sa Zavodom u zadovoljavanju kadrovskih potreba,
- Evidentiranje promjena u strukturi i ažuriranje registra poslodavaca.

1.2. Predmet istraživanja

Predmetom istraživanja obuhvaćeni su:

- Ukupan broj zaposlenih u tekućoj godini,
- Obim, struktura i kategorija zaposlenosti i zapošljavanja u tekućoj godini,
- Obim i struktura planiranog zapošljavanja u narednoj godini,
- Ulaganja u organizovanje obuka i usavršavanje radnika od strane poslodavca,
- Viškovi zaposlenih
- Deficitarni kadrovi,
- Zapošljavanje i zaposlenost lica sa invaliditetom i Roma,
- Saradnja poslodavaca i Zavoda,
- Prijedlozi i sugestije poslodavaca za podsticanje zapošljavanja i efikasnije funkcionisanje tržišta rada,
- Struktura poslodavaca prema pojedinim obilježjima, sa podacima za identifikaciju i komunikaciju sa Zavodom.

1.3. Sadržaj istraživanja

U skladu sa definisanim predmetnim okvirima istraživanja, projektovani su **sadržaji** za pojedine tematske cjeline navedene u nastavku teksta.

- **Pregledi poslodavaca**, prema oblicima organizovanja, vrstama djelatnosti, dužini poslovanja, broju zaposlenih i dr.,
- **Zaposlenost i zapošljavanje**: broj i struktura zaposlenih prema stepenima stručne sprema, prema oblicima organizovanja i vrsti djelatnosti poslodavca – ostvareno u tekućoj i planirano za narednu godinu
- **Viškovi zaposlenih**: na nivou kategorija **NE** i **DA**, razlozi i načini rješavanja, kao i struktura prema djelatnostima poslodavaca, stepenima stručne sprema i grupama zanimanja – stanje u tekućoj godini,
- **Ulaganja u organizovanje obuka** i usavršavanje radnika od strane poslodavca,
- **Zapošljavanje i zaposlenost lica sa invaliditetom i roma**, sa odgovorima **DA** i **NE**, zanimanjima, stepenima stručne sprema i polu.

- **Deficitarni kadrovi:** na nivou kategorija **NE** i **DA**, razlozi, broj i struktura prema zanimanju – aktuelno u tekućoj godini,
- **Saradnja poslodavca i Zavoda:** oblici saradnje sa Zavodom
- **Ocjene, prijedlozi i sugestije poslodavaca** za unapređivanje saradnje sa Zavodom, djelovanje drugih institucija i subjekata tržišta rada, podsticanje zapošljavanja uopšte i funkcionisanje tržišta rada u Crnoj Gori, kao i saradnja sa državama u okruženju vezano za zapošljavanje,

Ovako definisani sadržaji istraživanja predstavljali su osnovu za izbor i oblikovanje pitanja, i načina sprovođenja ankete i obrade rezultata.

Obrada rezultata prilagođena je potencijalnim korisnicima za različite namjene. Dobijeni pokazatelji su obrađeni tako da u komparaciji sa podacima iz drugih izvora, mogu predstavljati valjanu osnovu i za dublju analizu pojedinih segmenata funkcionisanja tržišta rada i zapošljavanja.

Nivo konstatacija, ocjena, zaključaka i preporuka primjeren je dobijenim pokazateljima iz ankete, uz korišćenje komparativnih podataka evidencije Zavoda kao i iskustva u pružanju usluga licima koja traže zaposlenje i poslodavcima u zadovoljavanju njihovih kadrovskih potreba.

1.4. Metodologija istraživanja

Anketa kao metod odabrana je iz razloga koji je naveden u obrazloženju cilja i zadataka istraživanja. I ovogodišnje istraživanje rađeno je na bazi redukovanog upitnika, ali se pojavila potreba da se uvedu i neka otvorena pitanja vezana za ulaganja poslodavaca u obrazovanje i usavršavanje kadrova kao i pitanja vezana za zapošljavanje marginalizovanih grupa kao što su Romi i osobe sa invaliditetom. Ovakav upitnik je omogućio suštinski uporedni pregled sa prethodnim godinama.

Pretežni dio pitanja u anketi je zatvorenog tipa, čime je olakšana statistička obrada i upoređivanje rezultata za pojedine segmente istraživanja i periode vremena koje reprezentuju. Pored predloženih modaliteta, poslodavcima je ostavljena mogućnost da dopune odgovore na pojedina pitanja prema sopstvenoj procjeni.

Manji broj pitanja otvorenog tipa projektovan je s namjerom da se obezbijede dodatne, neformalne informacije, mišljenja i sugestije kojima se, po pravilu, zahvata neposrednije i otvorenije opredjeljivanje ispitanika.

Anketiranje je sprovedeno na području opština Nikšić, Šavnik i Plužine u novembru 2009. godine. Prikupljanje podataka u svim istraživanjima oba-

vljeno je putem detaljnog upitnika i standardizovanog intervjuja od strane dobro pripremljenih anketara. Za anketiranje su izabrana 4 nezaposlena lica sa evidencije Biroa rada Nikšić sa višom i visokom stručnom spremom. Edukaciju anketara obavili su treneri Zavoda prema uputstvima koja su urađena uz anketni list i odgovarajućim programima koji su razvijeni u Zavodu za ovakve namjene.

Kadrovsku osnovu za realizaciju istraživanja predstavljali su savjetnici Zavoda edukovani u prethodnih nekoliko godina, u sklopu projekta uvođenja nove doktrine rada u zapošljavanju.

Poseban doprinos kao neposredno odgovorno lice za sprovođenje ankete za područje koje obuhvata Biro rada Nikšić, pripadajuće kancelarije Plužine i Šavnik ostvario je savjetnik za rad sa poslodavcima kao organizator terenskog istraživanja i kao stručna podrška anketarima.

Razumije se da realizacija ovakvog projekta iziskuje kvalitetnu informatičku podršku, kako prilikom oblikovanja anketnog instrumenta kao i kod obrade i prezentacije rezultata, koju je realizovao Sektor za informacioni sistem.

Istraživanje je realizovano u okviru programskih zadataka Zavoda za 2009. godinu. Koordinaciju rada učesnika u pripremi i sprovođenju istraživanja ostvario je Centar za ljudske resurse.

1.5. Uzorak istraživanja

U Birou rada Nikšić anketom je obuhvaćeno 210 poslodavaca iz opština Nikšić, Plužine i Šavnik, i to: u Nikšiću 192, u Šavniku 8 i Plužinama 10 poslodavaca.

U sljedećoj tabli prikazani su podaci o planiranom i realizovanom uzorku istraživanja.

Tabela 1.

Opština	Uzorak	Anketirano	% Realizacije
Nikšić	106	110	103,77
Plužine	6	6	100
Šavnik	4	5	125
Ukupno	116	121	104,30

Planirani uzorak za regiju Nikšić bio je 116 poslodavca, ali u toku sprovođenja istraživanja broj poslodavaca je povećan zbog kvaliteta istraživanja. Ovakvim izborom uzorka obezbijeđena je njegova reprezentativnost posmatrana sa aspekta osnovnog cilja i zadataka istraživanja i uporedivosti većine rezultata sa pokazateljima iz prethodnih anketa. Pored toga, rezultati dobijeni na ovako odabranom uzorku, kako u pogledu strukture tako i obima, treba da posluže kod opredjeljivanja strategije kontinuiranog praćenja kretanja na tržištu rada i prilagođavanja aktivnosti Zavoda za efikasnije djelovanje na usklađivanje ponude i tražnje radne snage realizacijom odgovarajućih mjera i programa u oblasti aktivne politike zapošljavanja

Pored toga ovako dobijeni rezultati značajni su kao dio kontinuiranog praćenja ponude i tražnje u Regiji koji obuhvataju opštinu Nikšić, Šavnik i Plužine i osnov su za kreiranje aktivnosti Biroa rada u oblasti zapošljavanja.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu obrađeni su rezultati na nivou regije Nikšić. Anketa koja je sprovedena tokom decembra 2009. godine omogućila je potpunije sagledavanje kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja ove regije, kao i identifikovanje uzroka i posledica stanja u ovoj oblasti. Naglašavamo, da su ovi rezultati dobijeni detaljnom analizom uzorka.

2.1. Struktura poslodavaca

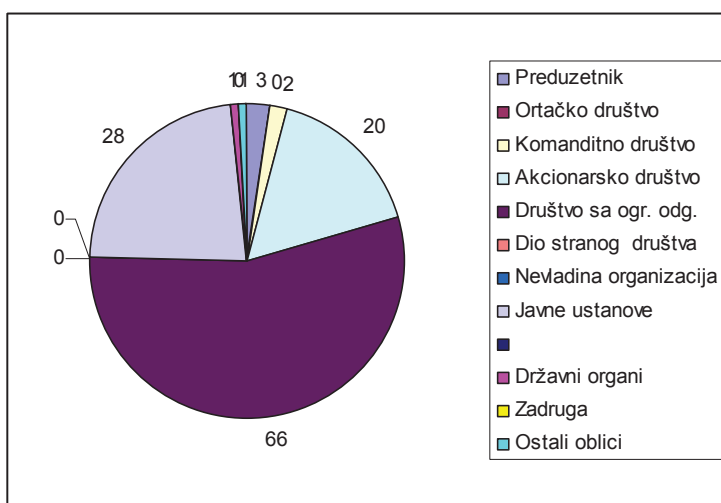
Struktura anketiranih poslodavaca obrađena je i analizirana na regionalnom nivou prema oblicima organizovanja, obliku svojine, vrstama djelatnosti, vremenu poslovanja, broju zaposlenih i mnogim drugim aspektima datim u daljem tekstu po određenim poglavljima .

2.1.1. Poslodavci prema oblicima organizovanja

Tabela 2.

Poslodavci prema oblicima organizovanja 2009						
Oblici organizovanja	Nikšić	Šavnik	Plužine	Ukupno	%	
					Regija	CG
Preduzetnik	3	0	0	3	2,47	3,98
Ortačko društvo	0	0	0	0	0	0,94
Komanditno društvo	2	0	0	2	1,65	0,20
Akcionarsko društvo	18	0	2	20	16,52	10,94
Društvo sa ogr. odg.	62	2	2	66	54,54	54,93
Dio stranog društva	0	0	0	0	0	0,60
Nevladina organizacija	0	0	0	0	0	0,60
Javne ustanove	24	2	2	28	23,14	23,58
Državni organi	1	0	0	1	0,82	3,31
Zadruga	0	0	0	0	0	0,20
Ostali oblici	0	1	0	1	0,82	0,67
Svega	110	5	6	121	100	100

Grafikon 1. Poslodavci prema oblicima organizovanja

Ako posmatramo strukturu anketiranih poslodavaca prema obliku

organizovanja dobijamo podatke da je najviše anketiranih poslodavaca u Regiji organizovano kao društvo sa ograničenom odgovornošću – 54,54%, kao javne ustanove -23,14% akcionarska društva - 16,52 %, i preduzetnici –2.47% što predstavlja neznatno odstupanje u odnosu na prethodnu godinu. To je posledica smanjenja uzorka na način da se anketiranje nije moglo obaviti kod poslodavaca koji imaju probleme u poslovanju , tako da, iako smo u uzorku smanjili učešće javnih ustanova, njihov procenat je i dalje ostao visok.

Inače, uočljiva je tendencija pada preduzetnika sa 23,37% u 2005 godini na 3.65%. u 2008 na 2,47% u 2009 godini. Ovo stanje objašnjavamo sa liberalnijim zakonskim mogućnostima registracije privrednih društava. Tako je smatramo da je ovoj slici doprinijela ograničenost u formiranju uzorka .

Ako vršimo poredjenje strukture uzorka u odnosu na Republiku možemo vidjeti da je ta struktura gotovo identična što omogućava bolju komparativnu analizu .

U opštini Šavnik i Plužine uzorak je izuzetno brojčano mali pa smatramo da pojedinačna analiza u ovim opštinama ne može biti reprezentativna.

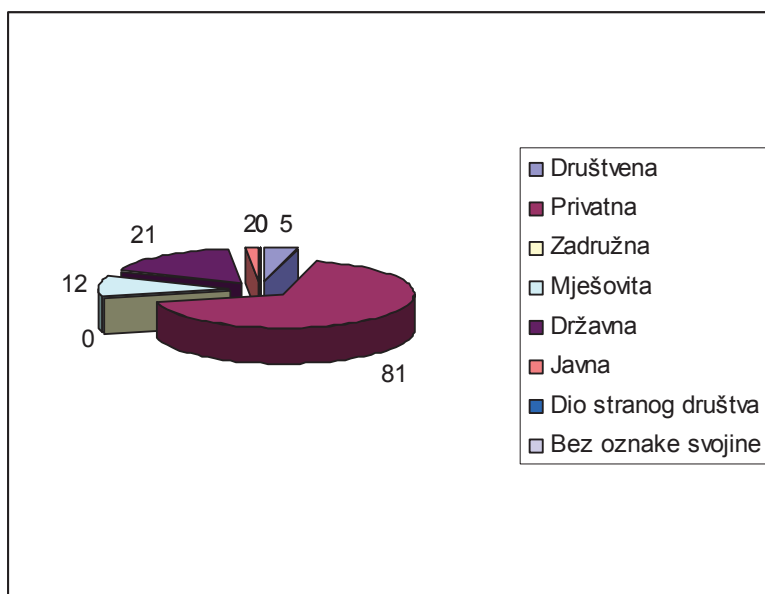
2.1.2. Poslodavci prema obliku svojine

Tabela 3

Poslodavci prema obliku svojine		Područje						
		Nikšić	% NK	Plužine	Šavnik	Regija	Crna Gora	% CG
Oblik svojine	Društvena	2	1,81	2	1	5	60	4,05
	Privatna	78	70,90	2	1	81	985	66,55
	Zadružna	0	0	0	0	0	4	0,27
	Mješovita	11	10	1	0	12	54	3,65
	Državna	17	15,45	1	3	21	343	23,17
	Javna	2	1,81	0	0	2	13	0,87
	Dio stran. društva	0	0	0	0	0	7	0,47
	Bez oznake svojine	0	0	0	0	0	14	0,94
Ukupno		110	100	6	5	121	1460	100

Iz navedene tabele evidentno je da u Nikšiću u Anketi dominiraju privatne firme (70.90%), a zatim slijede državne (15.45%) i mješovite firme (10.8%) što odgovara realnom stanju nakon izvršene privatizacije i formiranju novih preduzeća u privatnom vlasništvu. Opština Nikšić u tom pogledu pokazuje podudarnost sa Crnom Gorom. Ovim se potvrđuje da su procesi transformacije i privatizacije privrede u Nikšiću u skladu sa procesima na nivou Republike.

Grafikon 2. Poslodavci prema obliku svojine -Regija

2.1.3. Poslodavci prema vrstama djelatnosti²

Tabela 4.

Poslodavci prema djelatnosti		Područje						
		Nikšić	% NK	Plužine	Šavnik	Regija	Crna Gora	% CG
Djelatnost	A	0		0	0	0	18	
	B	1		0	0	1	12	
	V	1		0	0	1	11	
	G	25	22,72	2	0	27	156	10.54
	D	3		1	1	5	34	
	Đ	10		0	0	10	78	
	E	28	25,45	1	0	29	409	27,63
	Ž	2		0	0	2	107	
	Z	5		0	1	6	97	
	I	3		0	0	3	56	
	J	6	5,45	0	0	6	108	7.29
	K	1		0	1	2	90	
	L	10	9,09	1	1	12	136	9,18
	LJ	7		0	0	7	61	
M	8	7,27	1	1	10	98	6.62	
NJ	0		0	0	0	0		
Ukupno		110	100	6	5	121	1460	100

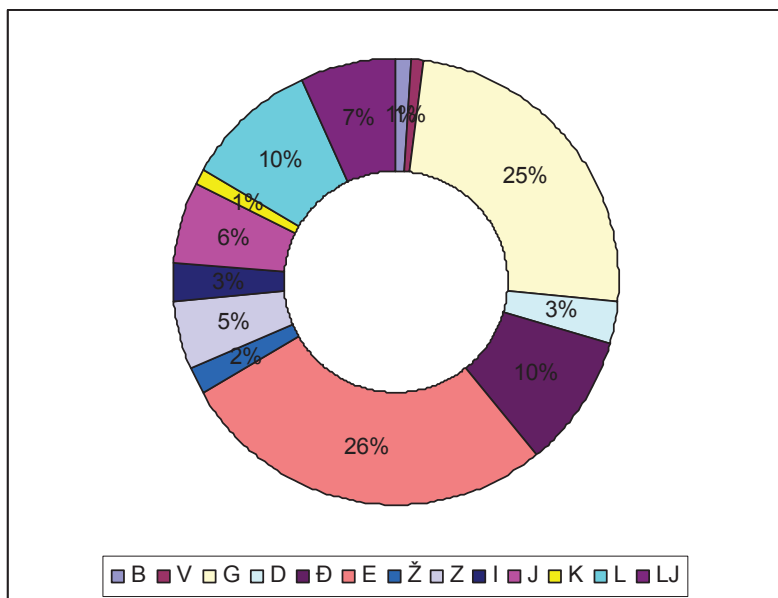
Struktura poslodavaca prema djelatnosti nije se značajno izmijenila u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja poslodavaca u opštini Nikšić 25,45% je u oblasti »trgovine na veliko i malo, opravke motornih vozila motocikla i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo«. Djelatnost označena kao »prerađivačka industrija« značajnije je zastupljena sa 22,72%, »obrazovanje« je zastupljeno sa 9,09%, dok »aktivnosti u vezi sa nekretninama« (5,45%) i

² A-Poljoprivreda, lov i šumarstvo, B-Ribarstvo, D-Proizvodnja i snadbijevanje električnom energijom, gasom i vodom, DJ-Građevinarstvo. E-Trgovina, G-Prerađivačka industrija, I -Finansijsko posredovanje, J-Aktivnosti u vezi sa nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti, K-Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje, L-Obrazovanje, LJ-Zdravstveni i socijalni rad, M- Ostale komunalne, društvene i lične usluge

»ostale komunalne, društvene i uslužne aktivnosti« učestvuju sa 7,27%, što se kreće u približnom procentu sa učešćem u prethodnoj godini.

Istraživački tim, smatra da je kategorisanje poslodavaca prema djelatnostima u priličnoj mjeri relativna iz razloga što se u pojedine djelatnosti svrstavaju, shodno registraciji prema važećem šifarniku, i druge, nekad sasvim različite djelatnosti. (npr: „trgovina na veliko i malo.....) što ima za posledicu dijelom nerealni prikaz procentualnog učešća u odnosu na ostale djelatnosti.

Gr. 3 .Poslodavci prema vrsti djelatnosti

Uzorak poslodavaca prema djelatnostima ne odstupa značajno u odnosu na uzorak u Republici osim u oblasti » prerađivačka industrija« što označava da je opština Nikšić i dalje zadržala karakter industrijskog i prerađivačkog centra Crne Gore.

2.1.4. Poslodavci prema dužini vremena poslovanja

Cilj ove analize je utvrđivanje prosječnog vremenskog trajanja poslovnih subjekata. Vijek trajanja će nam poslužiti kao pokazatelj ozbiljnosti poslovanja i opstajanja privrednih i vanprivrednih društava, što se ujedno odražava na trajnost postojećih radnih mjesta i na očekivanu zaposlenost i zapošljavanje.

Tabela 5.

Opština	Trajanje firme					Ukupno
	Do 1 g.	1 do 3 g.	3 do 5 g.	5 do 10 g.	Preko 10 g.	
Nikšić	0	1	5	22	82	110
% Nk	0	0.90	4.5	20.0	74.54	100
Plužine	0	0	0	1	5	6
Šavnik	0	1	2	1	1	5
Regija	0	2	7	24	88	121
Crna Gora	6	92	159	398	805	1460
% CG	0.41	0.13	10.8	27.26	55.13	100

Posmatrajući opštinu Nikšić konstatujemo da je 74.54% anketiranih društava starije od 10 godina dok na nivou Republike imamao 55,13%. Ovaj podatak ukazuje na strukturu kao i na dinamiku razvoja privrede u Nikšiću. Firme sa trajanjem od 5-10 god učestvuju sa 20.0%, a od 1-3 god sa 0.90% . odnosno sa 4,5% one čije je trajanje od 3-5 god. Indikativan je podatak da u uzorku ne postoje poslodavci sa trajanjem do 1 godine.

U opštinama Šavnik i Plužine takođe imamo istu situaciju pa su u uzorku najzastupljeniji podslodavci koji posluju duže od 10 godina. Ovakav rezultat je posledica strukture uzorka .

Tabela 6.

Opština	Periodi formiranja preduzeća			Ukupno
	2004-2009	1999-2003	1998 i prije	
Nikšić	11	29	70	110
Šavnik	3	1	1	5
Plužine	0	1	5	5
Crna Gora	320	405	735	1460

Ako pratimo periode formiranja preduzeća vidimo da je u Nikšiću najveći broj formiran u periodu od 1998 i prije (70), a zatim slijede preduzeća formirana u periodu od 1999 do 2003 godine (29), da bi najmanje formiranih

preduzeća bilo u periodu od 2004 do 2009 godine (11). Ovakvi pokazatelji su i na nivou Crne Gore, ali prema iskustvu istraživačkog tima u periodu od 2004 - 2009 godine nije bilo smanjenja formiranja preduzeća već je ovakav pokazatelj posledica struktuiranja uzorka.

2.1.5. Poslodavci prema broju zaposlenih

U sledećoj tabeli prikazana je struktura poslodavaca prema broju zaposlenih I stepenu obrazovanja na nivou Regije i pripadajućih opština.

Tabela 7. Zaposleni prema stepenu stručne spreme

Stepen stručne spreme	Područja					
	Nikšić	%	Plužine	Šavnik	Regija	%
I	735	9.59	2	12	749	9.29
II	425	5.54	82	0	507	6.29
III	1565	20.42	94	17	1676	20.80
IV	2779	29.74	88	25	2392	29.7
V	235	3.06	10	0	245	3.04
VI	463	6.04	3	15	481	5.97
VII	1217	15.8	29	16	1262	15.66
VIII	243	3.17	0	0	243	3.01
Ukupno	7662	100	308	85	8055	100

Posmatrajući opštinu Nikšić konstatujemo da je najveće učešće u ukupnoj zaposlenosti lica sa četvrtim stepenom stručne spreme 29,74%, zatim sledi treći stepen stručne spreme sa 20.42 %, a sedmi stepen uzima učešće od 15.8%.

U opštinama Šavnik i Plužine je istovjetna struktura zaposlenih po stepenu stručne spreme. Takođe, možemo konstatovati da je u Regiji u ovom pogledu skoro istovjetna zastupljenost zaposlenih po stepenu stručne spreme u odnosu na Republiku.

2.1.6 Zaposleni prema stepenu stručne spreme i djelatnosti

Tabela 8.

Stepen	DJELATNOST														Ukupno
	B	V	G	D	Đ	E	Ž	Z	I	J	K	L	LJ	M	
I	0	333	63	108	29	6	0	8	0	7	0	53	28	100	735
II	0	45	103	65	12	25	0	2	1	3	0	33	111	25	425
III	1	430	291	197	235	180	3	39	0	13	0	27	54	95	1565
IV	6	463	485	402	93	367	18	43	26	70	17	36	529	224	2779
V	0	8	20	118	41	12	1	12	1	0	0	9	8	5	235
VI	1	46	28	81	18	14	5	5	4	0	0	199	34	28	463
VII	0	136	121	228	60	33	2	4	13	31	12	310	189	78	1217
VIII	0	3	2	0	0	0	0	0	0	4	0	232	2	0	243
CG	8	1464	1113	1199	488	637	29	113	45	128	29	899	955	555	7662

Od ukupnog broja zaposlenih najveći broj zaposlenih je u četvrtom stepenu stručne spreme (36.26 %) Od toga broja najveća zaposlenost je u oblasti «zdravstvo i socijalni rad» (19.03%), slijedi oblast »prerađivačka industrija« (17.45%) i »vađenje rude i kamena« sa 16.66%. Značajan broj zaposlenih je i sa trećim stepenom stručne spreme (20.42 %), a od ovog broja 27,50% je zaposleno u djelatnosti »vađenje rude i kamena«, 18,60% u prerađivačkoj industriji I 15% u djelatnosti »građevinarstvo«.

Sedmi stepen uzima učešće sa 15.66%, a u okviru ovog stepena 25.47 % je u djelatnosti »obrazovanje«, 18.83% u »proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom« i 15,52% u djelatnosti «zdravstvo i socijalni rad». U strukturi ukupne zaposlenosti značajna stavka je i nekvalifikovana radna snaga koja uzima učešće sa 9.29% pri čemu je najveći broj u oblasti »vađenje rude i kamena« (45,30%), a 13.60% u djelatnosti »ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti.....«. Bez obzira na promjene koje su se desile u društvu i privredi očigledno je da je i ovogodišnje istraživanje pokazalo da je Nikšić i dalje zadržao karakter industrijskog grada. Očekujemo da će naredno istraživanje tek pokazati efekte globalne ekonomske krize na privrednu strukturu.

2.1.7. Poslodavci prema vrstama djelatnosti i broju zaposlenih

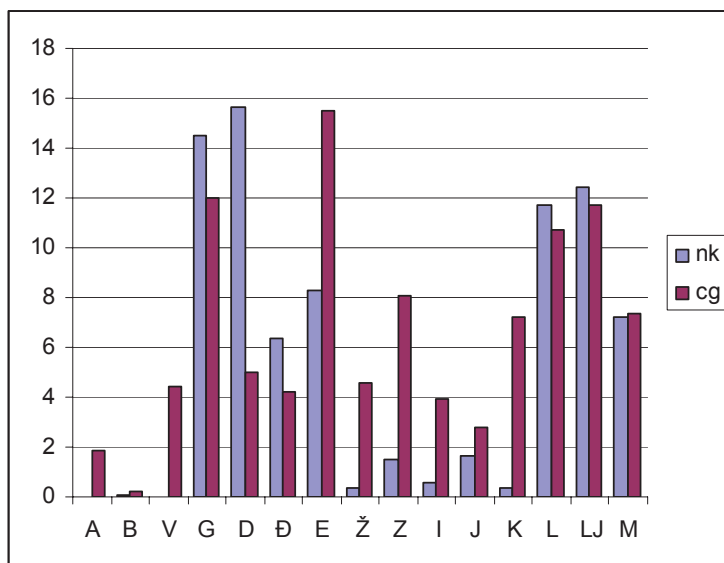
Tabela 9.

Zaposlenost i djelatnost		% NK	Plužine	Šavnik	Regija	Crna Gora	% CG
Djelatnost	A	0	0			1391	1.89
	B	8	0.10			144	0.2
	V	1464	19,10			3274	4.46
	G	1113	14.52	267		8821	12
	D	1199	15.64		20	3678	5
	Đ	488	6.36			3086	4.2
	E	637	8.3			11368	15.50
	Ž	29	0.37			3400	4.60
	Z	113	1.47			5943	8.1
	I	45	0.58			2838	3.9
	J	128	1.67			2025	2.76
	K	29	0.37		12	5266	7.18
	L	899	11.7	14	35	7869	10.7
	LJ	955	12.46			8595	11.72
M	555	7.24	27	16	5599	7.34	
Ukupno	7662	100				73297	100

Upoređivanje poslodavaca prema djelatnostima i broju zaposlenih projektovano je s razlogom da ova analiza može obezbijediti informacije u cilju potpunijeg uvida u realno stanje na tržištu rada i time omogućiti racionalno planiranje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja čiji je cilj suzbijanje problema nezaposlenosti.

Distribucija poslodavaca prema broju zaposlenih po djelatnostima, prezentirana je u tabeli 8 i grafikonu 5.

Gr. 4.

U oblasti » vađenje ruda i kamena« u opštini Nikšić zaposleno je 19.10%, radnika što čini 44.71% u odnosu na ovu oblast na nivou Crne Gore. U ovu oblast je uvrštena i Željezara Nikšić koja spada u poslodavce sa velikim brojem zaposlenih. »Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom....« zapošljava 15,64 % zaposlenih u Nikšiću.

»Prerađivačka industrija« zastupljena je sa 14.52%, a onda slijedi oblast »zdravstveni i socijalni rad «sa 12.46%. i oblast »obrazovanja« 11.7%.

U djelatnosti »trgovina« u opštini Nikšić zaposleno je 8,3 % dok je u Republici upravo najveći broj zaposlenih u ovoj djelatnosti i iznosi 15,50%.

Indikativna je distribucija poslodavaca iz oblasti »poljoprivreda.... « koja je zastupljena sa 0% . Realno stanje u ovoj oblasti je sasvim drugačije jer se podaci o zaposlenima u opštini Nikšić i Regiji iz ove oblasti vode kod Ministarstva poljoprivrede koje vodi registar individualnih poljoprivrednih proizvođača, a oni su preovladavajući u ovoj djelatnosti.

Uporednom analizom ovogodišnje Ankete u odnosu na prethodnu godinu možemo konstatovati da je odnos zaposlenih po djelatnostima Regije u odnosu na Crnu Goru skoro istovjetan što znači da smo ostali dosledni strukturi uzorka.

2.1.8 Zaposlenost po kategorijama zapošljavanja

Tabela 10. Zaposlenost po kategorijama zapošljavanja

Kategorija	Nikšić		Plužine		Šavnik		Regija			Crna Gora		
	u	ž	u	ž	u	ž	u	ž	%	u	ž	%
Pripravnici	123	86			2		125	86	68,8	893	560	62,7
Probni rad	5	1					5	1	20	177	112	63,27
Ug. o radu/na neodređeno	6155	2277	265	85	63	28	6483	2390	36,8	59680	27173	45,53
Ugovor o radu na određeno (vršenje sezonskih poslova)	192	36			2	1	194	37	19,1	2320	773	33,30
Ugovor o radu na određeno (povećanje obima posla)	649	332	42	2	10	2	701	336	47,9	4730	2117	44,75
Ugovor o radu na određeno (zamjena privremeno odsutnog radnika)	41	29			3	2	44	31	70,5	930	628	67,52
Ugovor o radu na određeno (izrada određenog projekta)	1						1			130	57	43,84
Ugovor o radu na određeno (obavljanje pripremnih poslova kod utvrđivanja)	2	1					2	1	50	428	112	21,16
Ugovor o radu na određeno (obavljanje javnih radova)	92	55			2		94	55	58,5	348	111	31,9
Ugovor o radu na određeno (ostalo)	421	227	1		3		425	227	53,4	4314	2133	49,44
UKUPNO	7681	3044	308	87	85	33	8074	3164	39,2	73955	33779	45,67

U odnosu na ukupnu zaposlenost dominira kategorija »ugovor o radu na neodređeno vrijeme« sa 80,30 %. Ovo je posljedica ranije donijetih propisa iz oblasti radnog zakonodavstva kojima je bila ograničena mogućnost dužeg korišćenja ostalih kategorija radnog odnosa. Kategorija »ugovor o radu na određeno vrijeme zbog povećanja obima posla « učestvuje sa 8.7 %, dok kategorija ugovor o radu na određeno vrijeme-ostalo « učestvuje sa 5.26%. Pravnici su uzeli učešća sa 1.55%

Iz tabele se vidi da je u odnosu na ukupnu zaposlenost u Regiji učešće žena 39,2%. Zapošljavanje žena po kategorijama prati ukupno zapošljavanje po kategorijama. Na nivou Crne Gore učešće kategorije »ugovor o radu na neodređeno vrijeme« je takođe izuzetno visoko i iznosi 80,70% . Kategorija »ugovor o radu na određeno vrijeme zbog povećanja obima posla« je 6,4 %, a »ugovor o radu na određeno vrijeme – ostalo« je 5,83%. Očigledno je da i u Regiji i u Crnoj Gori preovladavaju istovjetne kategorije zapošljavanja, osim sezonskog koje ima učešće na nivou Crne Gore sa 3,13%, a u našoj Regiji je neznatno što je posljedica rasprostranjenosti privrednih djelatnosti u Crnoj Gori.

Učešće žena u zapošljavanju na nivou Regije je 39.2%, a na nivou Crne Gore 45,67%. To je posljedica dominantnosti trgovinske djelatnosti na nivou Crne Gore, gdje je pretežno zaposlena ženska radna snaga dok je u Regiji dominantno učešće djelatnosti »vađenje rude i kamena«, prerađivačke industrije i »proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom« gdje je većinsko zapošljavanje muške radne snage.

Ukupna zaposlenost po kategorijama i djelatnostima

Na osnovu predhodne analize zapošljavanja po kategorijama, kao i analize poslodavaca prema vrstama djelatnosti i broju zaposlenih zaključujemo da su u Regiji vodeće djelatnosti »vađenje rude i kamena«, »prerađivačka industrija« i »proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom«, te da u njima dominira kategorija »ugovor o radu na neodređeno vrijeme« koja je inače dominantna u ukupnom zapošljavanju. Postoji i korelacija ostalih kategorija zapošljavanja u ukupnoj zaposlenosti po djelatnostima. Takođe analiza pokazuje da postoji korelativna veza u pogledu zapošljavanja žena po kategorijama u odnosu na preovladavajuće djelatnosti »zapošljavanje i socijalni rad«, »obrazovanje« i »trgovina«.

2.2. Obuke i usavršavanje zaposlenih

2.2.1 Obuke po djelatnostima

Veoma bitno pitanje je pitanje obuka i usavršavanja zaposlenih s obzirom na postojanje deficita radne snage kod poslodavaca. Na pitanje »Da li organizujete obuku i usavršavanje svojih zaposlenih od ukupnog broja anketiranih poslodavaca u Regiji 41 poslodavac je izjavio da je vršio usavršavanja zaposlenih dok većina od 81 poslodavca je odgovorilo sa **NE**. Tabela koja slijedi pokazuje obuke i usavršavanja zaposlenih po djelatnostima i uporedni pregled sa Crnom Gorom.

Tabela 11.

Područja	Djelatnost													Ukupno
	v	g	d	dj	e	ž	z	i	j	k	l	lj	m	
Nikšić	1	7	1	7	4	0	3	2	3	1	6	4	0	39
%NK	2,5	17,9	2,5	17,2	10,2	0	7,7	5,1	7,7	2,5	15,4	10,2	0	100
Plužine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šavnik	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Regija	1	7	2	7	4	0	3	2	3	1	7	4	0	41
CG	3	27	6	16	49	4	20	21	29	17	28	14	13	251
%CG	1,2	10,7	2,4	6,4	19,5	1,6	8	8,4	11,5	6,8	11	5,6	5,2	

Analizirajući obuke i usavršavanje zaposlenih koje su rađene u izvještajnom periodu konstatujemo da je od ukupnog broja anketiranih poslodavaca u opštini Niklšić, 39 poslodavaca organizovalo obuke svojih zaposlenih. Obuke su, kao i prethodnih godina, vršene za zanimanja i za posebna znanja i vještine. Posmatrano prema djelatnostima, najviše je bilo organizovano obuka u građevinskoj djelatnosti i prerađivačkoj industriji po 17,94%, zatim u obrazovanju –15.4%, zdravstvu i trgovini po 10.25 %, a onda slijede ostale djelatnosti.

U opštini Plužine nije bilo obuka u ispitanom uzorku, dok je u Šavniku bilo dva poslodavca.

Najviše obuka za zanimanja uradile su Pivara »Trebjesa«, Željezara Nikšić i Montavar-Metalac.

2.2.2. Obuka za zanimanja

Među zanimanjima za koja je organizovana obuka najznačajnija su:

(1) U djelatnosti G (prerađivačka industrija) :

- 200531 - poslužilac uređjaja za proizvodnju pića - 40
- 206111 - vozač viljuškara - 28
- 301836 - zavarivač - rezač gasom - 4
- 301907 - zlatar – draguljar - 2

(2) U djelatnosti V(vađenje ruda i kamena):

- 201606 - poslužilac postrojenja za valjanje i kovanje čelika – 20
- 301 669 - livac preciznog liva -30

(3) U djelatnosti DJ (građevinarstvo):

- 305231 - rukovalac građevinskih mašina -8
- 306600 - vozač drumskog vozila - 7

2.2.3 Obuke za posebna znanja i vještine

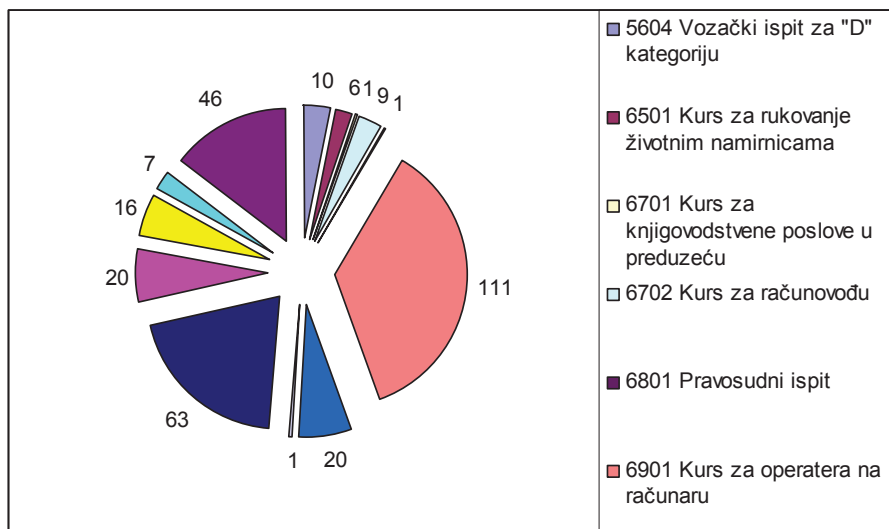
Najveće je učešće obuka za računare u okvirima obuka za posebna znanja i vještine: čak 68,8 % (od ukupno 214).

Učešće obuka za engleski jezik: iznosi 7.39%. Mogu se pomenuti i „kurs za uvodjenje i kontrolu kvaliteta, -14,7%“, vozački ispit za D kategoriju -3.2% kao i „kurs za računovođu“ -2,9%.

Očigledno je da su poslodavci u navedenim djelatnostima prepoznali potrebu organizovanja obuka i stručnog usavršavanja svojih zaposlenih u cilju unapređenja poslovanja, odnosno uvođenja novih tehnologija rada neophodnih za savremeni način rada. Iskristalisala su se određena zanimanja za koja je bilo neophodno organizovati obuke što se uglavnom poklapa sa tražnjom poslodavaca za kadrovima, bilo da se radi o kadrovima kojih nema na evidenciji ili ih ima dovoljno, ali sa nedovoljnim znanjima i vještinama . Iz tih potreba proizašle su obuke koje smo naveli.

Učešće obuka za posebna znanja i vještine koje organizuju poslodavci date su u grafiku koji slijedi.

Grafik 5.

2.3. Promjene u zapošljavanju

2.3.1. Novozaposleni

Ukupan broj novozaposlenih kod ispitivanih poslodavaca u toku 2009 godine iznosio je u opštini Nikšić 349. Učešće žena u tom broju je 53,3%. Takođe smo došli do podataka o odlivu radne snage u toku 2009 godine, bez obzira na osnov prestanka rada, što bi trebalo da ukaže na upražnjena radna mjesta. Rezultat je da je odliv u toku 2009 godine bio 209 zaposlenih, od čega 26,3% žena. Međutim, ovi pokazatelji ne ukazuju sa sagurnošću na realna slobodna radna mjesta jer se ne vide osnovi prestanka radnog odnosa (da li se radi o isteku rada na određeno vrijeme i ponovno popunjavanje istog radnog mjesta).

U istraživačkom dijelu »Promjene u zapošljavanju« imali smo pitanje »slobodna radna mjesta« koja podrazumijevaju napopunjena radna mjesta prilikom oglašavanja. Ustanovili smo da 60 radnih mjesta nije popunjeno, a taj podatak nam donosi informaciju o mogućem deficitarnom kadru na tržištu rada.

Tabela 12.

Područja	Broj novozapo- slenih		Odliv radne snage		Nepopunjena radna mjesta	
	u	ž	u	ž	u	ž
Nikšić	349	186	209	55	60	0
%						
Plužine	7	1	17	1	10	0
%						
Šavnik	16	6	1	1	0	0
%						
Ukupno	372	193	227	57	70	0

Ako posmatramo promjene zapošljavanja po djelatnostima konstatujemo da je najveći broj novozaposlenih u djelatnosti »zdravstvo i socijalni rad«(72) ili 20,6% od čega je učešće žena 79%, ali podatak uzimamo sa rezervom jer na osnovu našeg iskustava ove institucije zbog kategorije »radni odnos na određeno vrijeme« više puta oglašavaju jedno radno mjesto na koje primaju isto lice. Odliv u ovoj djelatnosti je bio relativno mali (9) ili 4,3%, od čega je 77% žena. Kod slobodnih radnih mjesta konstatujemo postojanje 13 nepopunjenih radnih mjesta što može biti posledica postojanja deficitarnog kadra.

Broj novozaposlenih u djelatnosti »trgovina....« iznosi 59 ili 17% , od čega je žena 76,2%,što je , inače, djelatnost koja tradicionalno zapošljava žensku radnu snagu. U ovoj djelatnosti ostvareni odliv radne snage je 11%., od čega je 50% žena.Ovu djelatnost karakteriše mali broj nepopunjenih radnih mjesta.

»Prerađivačku industriju » karakteriše približan broj novozaposlenih lica i lica koja su prestala sa radom. Naime, u ovoj djelatnosti imamo 53 novozaposlena ili 15 % , odnosno imamo odliv radne snage od 56 lica, ili 26,8% ukupnog odliva u Nikšiću. Posmatrajući odnos novozaposlenih u odnosu na odliv radne snage , mogli bi konstatovati da je došlo do smanjenja broja radnih mjesta.Učešće žena u odlivu u ovoj djelatnosti iznosi 8.92%.Broj nepopunjenih radnih mjesta (9) odnosi se samo na mušku radnu snagu što je i logično obzirom na to da ova djelatnost tradicionalnoi zapošljava mušku radnu snagu.

Tabela 13.

DJELATNOST	Br. novozaposlenih		Odliv radne snage		Slob. radna mjesta	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
<i>B.</i>	0	0	0	0	0	0
<i>D.</i>	36	9	35	6	20	0
<i>Đ.</i>	44	4	40	9	5	0
<i>E.</i>	59	45	23	17	2	0
<i>G.</i>	53	16	56	5	9	0
<i>I.</i>	3	3	0	0	0	0
<i>J.</i>	0	0	7	0	3	0
<i>K.</i>	3	3	0	0	0	0
<i>L.</i>	45	35	14	7	7	0
<i>LJ.</i>	72	57	9	7	13	0
<i>M.</i>	4	3	14	3	1	0
<i>V.</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Z.</i>	10	1	9	1	0	0
<i>Ž.</i>	20	10	2	0	0	0
UKUPNO	349	186	209	55	60	0

2.3.2. Zanimanja novozaposlenih

Najfrekventnija zanimanja novozaposlenih su:

o 409002	Medicinska sestra (IV SSS)	54 (43 ž)
o 101801	Manipulant u obradi metala	26
o 201034	Pomoćni stolar	11
o 406513	Konobar	19
o 406515	Kuvar	14
o 716687	Bachelor primijenjenog menadž. u trgovini	12 (7ž)
o 717579	Profesor muzičke grupe predmeta	14 (3ž)
o 716700	Diplomirani ekonomista	9 (8ž)

Najveći broj novozaposlenih je ostvaren u trećem i četvrtom stepenu, odnosno 25%. Sedmi stepen stručne spreme čini 10 % novozaposlenih lica. Sa prvim stepenom zaposleno je 7,5%.

2.4.1. Deficitarni kadrovi

U ovom anketiranju posebna pažnja posvećena je deficitarnim kadrovima koji su nastali kao posledica privatizacije preduzeća, uvođenja novih tehnologija rada, neusklađenog sistema obrazovanja, kao i okretanja države novim strateškim granama. Pri tome svijest nezaposlenih lica i lica koja se usmjeravaju u obrazovanje nije na nivou prepoznavanja potreba tržišta rada.

U 2009. godini 23 poslodavca (20%) od anketiranih se izjasnilo da je imalo slobodnih radnih mjesta na koja nijesu mogli nikoga da zaposle, što je u odnosu na prethodno istraživanje (45,45%) znatno manje. Treba imati u vidu da je 2009 godine započela globalna ekonomska kriza što je uticalo na dinamiku zapošljavanja. Logični slijed smanjenog zapošljavanja jeste i smanjena potražnja za radnom snagom a u okviru toga i deficitarnih zanimanja.

Distribucija razloga deficitarnosti je:

Tabela 14

Nedostatak obučene radne snage na tržištu	16	69%
Nedostatak neophodnih, ali specifičnih vještina	5	21%
Nešto drugo	3	13%

Navedena su ukupno **145 deficitarna zanimanja**.

Kao najfrekventnija deficitarna zanimanja navedena su:

- 305308 kamenorezac 36
- 505204 zidar 20
- 505203 tesar 10
- 719000 dr. medicine 10
- 300513 mesar 6

Distribucija deficitarnih kadrova po djelatnostima je:

Tabela 15

Vrste djelatnosti	Br.radnika	%
D. Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom	20	13,8
Đ. Građevinarstvo	39	26,9
E. Trgovina na veliko i trgovina na malo; opravka motornih vozila, motocikla i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	16	11
G. Prerađivačka industrija	44	30
J. Aktivnosti u vezi s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	3	2
L. Obrazovanje	7	4,8
LJ. Zdravstveni i socijalni rad	13	9
M Ostale komunalne, društvene i lične komunalne usluge	3	2
Ukupno	145	100%

Izdvojila se djelatnosti „prerađivačka industrija sa 30% i „građevinarstvo“ sa 26,9% što odgovara realnom stanju u opštini Nikšić, Zbog migracije kadrova značajna je deficitarnost i u djelatnosti „zdravstvo i socijalni rad“. Kao i prethodnim istraživanjima značajan je nedostatak odgovarajućih kadrova u obrazovanju, gdje prednjače zanimanja profesora matematike i fizike i muzičke grupe predmeta.

Prema stepenima stručne spreme, broj navedenih deficitarnih radnika je:

Tabela 16

St.str. spreme	I	II	III	IV	V	VI	VII
Broj	2	4	56	7	42	0	34
%	1.4	2.8	39	4.9	29	0	23.8

Analiza deficitarnih kadrova prema stepenu stručne spreme upućuje na to da je u Nikšiću trećina deficitarnih kadrova sa trećim stepenom stručne spreme (39%), slijedi peti stepen, ali realno je da je veći dio zanimanja iz ovog stepena moguće svrstati u treći stepen što bi pojačalo potrebu saradnja između Biroa rada i poslodavaca u organizovanju obuka na nivou trećeg stepena stručne spreme. Upozaravajući je i podatak da 23.8 % deficitarnih kadrova je sa sedmim stepenom stručne spreme.

U 52,4 % slučajeva poslodavci su izjavili da je **irelevantan pol** osoba koje bi zaposlili na deficitarnim pozicijama, dok je 44,8 % poslodavaca insistiralo na zapošljavanju muškog pola. Samo 2,5 % se izjasnilo za osobe ženskog pola i to u tekstilnoj industriji.

Ukoliko je uopšte upotrebljiv odgovor na pitanje o poželjnom starosnom dobu deficitarnog kadra, distribucija je:

Tabela 17

Starosna dob	Broj radnika	%
19-24 g	2	
25-30	61	42
31-40	69	47.58
41-50	7	4.8
51-54	2	
55-65	4	
Ukupno	145	

Analiza pokazuje da u **47,58 %** slučajeva poslodavce interesuje kadar **od 31 do 40 godina starosti.**, a zatim slijedi starosna dob **od 25 do 30 godina.** Radi se o starosnoj dobi koja je u najboljoj radnoj kondiciji.

Upoređujući navedene pokazatelje sa istraživanjima iz prethodnih godina zaključujemo da se deficitarnost kadrova javlja u kontinuitetu i da je izražena kod velikog broja zanimanja. To ukazuje na opravdanost programa koje Zavod zadnjih godina organizuje u cilju prilagođavanja radne snage potrebama poslodavaca. Međtim, Zavod kao institucija ne može biti jedini odgovoran za rješenje problema deficita kadrova već to mora biti sinhronizovani posao i institucija obrazovanja i poslodavaca. Neophodno je poboljšati uslove rada, ali i kroz zaradu vrednovati poslove na kojima je izražena deficitarnost.

2.4.2 Viškovi radne snage

Na pitanje » Da li ste u 2009 godini imali viškove radne snage«. Od ukupno 110 anketiranih poslodavaca 25,45% je izjavilo da ima viškove radne snage. Ukupan broj iskazanih viškova iznosi 214. Najveći broj viškova iskazali su poslodavci u djelatnosti « prerađivačka industrija» - (98 ili 45,8%.) Slijedi »građevinarstvo«-(39 ili 18.22%) i »zdravstvo i socijalni rad« -(26 ili 12%) kao i »obrazovanje« (18 ili 8,4%)

Razloge o iskaznim viškovima dajemo u sledećoj tabeli.

Tabela 18.

Razlog smanjenja broja zaposlenih	Ukupno
Teškoće u poslovanju uzrokovane globalnom ekonomskom krizom	16
Planirani i realizovani programi prestrukturiranja	3
Nelojalna konkurencija na tržištu	4
Neadekvatna kvalifikaciona struktura zaposlenih	1
Nezadovoljavajuća znanja i vještine	2
Nešto drugo	5

Kao razlog u više od polovine slučajeva je navedeno „ Teškoće u poslovanju uzrokovane globalnom ekonomskom krizom “. To je slučaj sa »Javorkom« gdje su se javili problemi sa plasmanom kao i »Mirmontom« koji se bavi i građevinarstvom i proizvodnjom hrane.

Dom zdravlja JU »Dragan Kovačević« kao razloge navode proces reorganizacije u poslovanju.

Specifičnost poslova »Montevara- Metalac«, koji iziskuju određene vještine i zdravstvene mogućnosti, uslovila je iskazivanje viškova na određenim radnim mjestima. Radi se o načinu oslobađanja od kadrova koji nemaju te vještine i mogućnosti pa ih je potrebno zamijeniti novim mlađim kadrovima.

S obzirom na kompletnu privrednu situaciju možemo konstatovati da kategorija tehno - ekonomskih viškova će još dugo biti značajna stavka u odlivu radne snage.

Karakteristično je za ovogodišnju analizu da nijesu anketirani Rudnici boksita Nikšić jer je preduzeće u procesu rješavanja poslovnih problema od kojih su svakako značajni izrazito visoki viškovi radne snage za koje su izrađivali socijalni program upravo namijenjen za rješavanje ovih problema.

2.5.1. Očekivano zapošljavanje

Tabela 19.

Očekivano zapošljavanje u 2010.		Područje											
		Nikšić		% NK		Plužine		Šavnik		Regija		Crna Gora	% CG
		Sezona	Godina	Sezona	Godina	Sezona	Godina	Sezona	Godina	Sezona	Godina		
Djelatnost	A	0	0			0	0	0	0	0	0	1557	13
	B	0	0			0	0	0	0	0	0	59	0.30
	V	0	0			0	0	0	0	0	0	3	0.01
	G	52	110	33.7	30	19	4	0	0	71	114	1062	5.4
	D	10	60	6.5	16.4	0	0	4	0	14	60	747	3.8
	Đ	41	56	26.6	15.3	0	0	0	0	41	56	850	4.3
	E	17	43	11	11.8	0	0	0	0	17	43	2500	12.7
	Ž	25	22	16.2	6	0	0	0	0	25	22	4059	20.7
	Z	0	0			0	0	0	0	0	0	2116	10.8
	I	9	10		2.7	0	0	0	0	9	10	1771	9
	J	0	2		0.5	0	0	0	0	0	2	466	2.4
	K	0	2		0.5	0	0	2	0	2	2	1424	7.25
	L	0	35		9.6	0	0	0	0	0	35	1003	5.1
	LJ	0	12		3.3	0	0	0	1	0	13	426	2.2
M	0	13		3.6	0	0	20	2	20	15	1596	8.1	
NJ	0	0			0	0	0	0	0	0	0		
Ukupno		154	365	100	100	19	4	26	3	199	372	19636	100

Kao što se iz priložene tabele vidi ovom anketom poslodavci su iskazali potrebu za 199 sezonskih i 372 stalnih novih radnika u 2010 godini. U odnosu na prethodno istraživanje iskazane potrebe su značajno manje i sa aspekta sezonskog (za 69%) i sa aspekta godišnjeg (53%) očekivanog zapošljavanja. U Crnoj Gori smanjeno je ukupno očekivano zapošljavanje za 66 %. To je

posledica globalne ekonomske krize gdje poslodavci s oprezom iskazuju očekivano zapošljavanje, ili pak ga ne predviđaju.

Navedene podatke treba uzeti sa velikom rezervom posebno kad je u pitanju sezonsko zapošljavanje. Tim prije što je nikšička privreda takve strukture da ne pretpostavlja veliko sezonsko zapošljavanje, a ovdje su najviše potrebe iskazali poslodavci iz prerađivačke industrije. Međutim, za razliku od prethodne godine kada su iskazane potrebe na nivou od svega 1,7 % ovogodišnje istraživanje pokazuje povećanje očekivanog sezonskog zapošljavanja u »građevinarstvu« i ono iznosi 26.6%. Na nivou godine najveći broj novozaposlenih može se očekivati takođe u «prerađivačkoj industriji» i u djelatnosti »proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom...« kao i »građevinarstvu«.

2.5.2 Očekivane promjene zaposlenosti u 2010 g.

Podaci koji su dobijeni anketiranjem poslodavaca vezano za očekivane promjene u zapošljavanju u 2010 godini u korelaciji su sa učešćem pojedinih djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti. Tako je za Nikšić karakteristično, a i za Regiju da je najviše očekivano zapošljavanje u »prerađivačkoj industriji«, i iznosi 33.7%. Najveći broj zaposlenih očekuje se u:

- I stepenu - 20 lica,
- II stepenu - (poslužilac uređaja za proizvodnju pića) -10 lica
- III stepenu –(mlinar žitarica) -10 lica

U djelatnosti »građevinarstvo« očekuje se zapošljavanje u:

- III stepenu (zidara) - 25, (tesara) - 15
- II stepenu -pomoćni radnici u gradjevini - 10

U djelatnosti »trgovina... » očekuje se zapošljavanje u:

- III i IV stepenu- (trgovci) -25 lica
- III stepenu -(mesar) – 5 lica
- II stepenu –pomoćni kuvar - 8 lica

»Zdravstvo i socijalni rad« iskazali su potrebe za 10 ljekara, a »obrazovanje« za 7 profesora. Posebno pada u oči naglašena potreba za visokoobrazovanim profesorima muzičke grupe predmeta (profesori gitare, harmonike, violine, klavira, flaute, violončela).

Kad je u pitanju otpuštanje zaposlenih poslodavci se nijesu izjašnjavali niti o broju niti o zanimanju koje će biti suficitarno u narednoj godini. Vjerovatno je da nijesu sa sigurnošću mogli predvidjeti privrednu situaciju za narednu godinu.

Očekivane promjene zaposlenosti u 2009. godini koje su anketirani poslodavci u **Plužinama** i **Šavniku** mogli predvidjeti su zanemarljive.

Očigledno je da postoje nelogičnosti u dobijenim podacima vezano za iskazivanje viškova radnika i potreba za novim radnicima. Ranijim istraživanjima je primijećeno da su poslodavci veoma rezervisani pri iskazivanju viškova, a posebno planova za zapošljavanjem novih radnika. Ove godine na te dileme poslodavaca sigurno je da je uticala i ekonomska kriza.

Za naredne dvije-tri godine najviše potreba za novim zapošljavanjem iskazano je u trećem stepenu u djelatnosti prerađivačka industrija, građevinarstvo i trgovina i to za osobama muškog pola. To su zanimanja :

- Rukovalac mašina za pripremu oblovine za obradu
- Monter metalnih konstrukcija
- Zavarivači
- Zidari
- Tesari
- Armirači
- Mesari

Za osobama ženskog pola iskazane su najviše potrebe u trgovini i prerađivačkoj djelatnosti i to u trećem stepenu.

- Šivači konfekcije i
- Prodavač

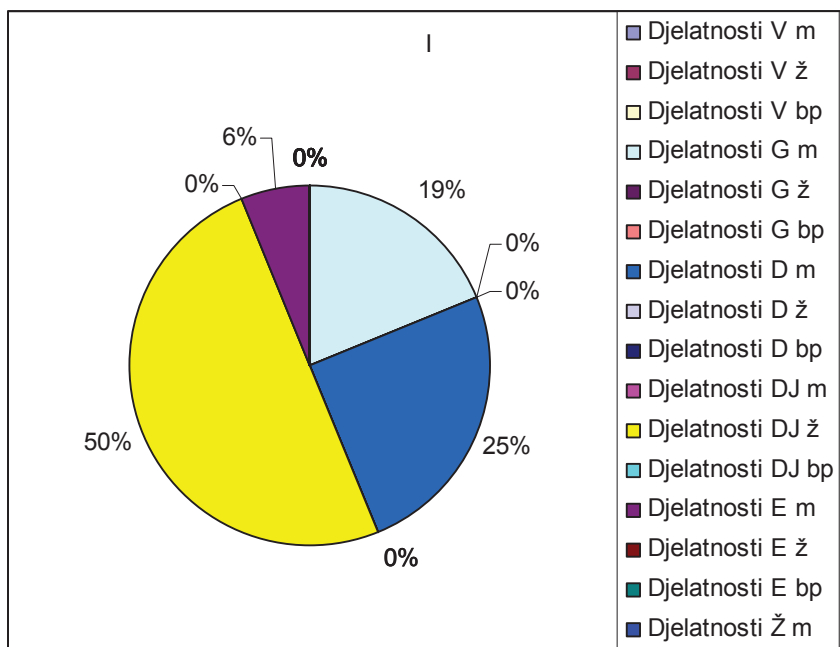
Polna opredijeljenost nije bila bitna kod VII stepena stručne spreme, nezavisno od vrste zanimanja. Najviše iskazana potreba je u djelatnosti „obrazovanje“.

U tabeli 16 i grafiku 5 dat je pregled očekivanja u zapošljavanju za naredne dvije-tri godine.

Tabela 20

Step. st sprema	Djelatnosti																				
	V			G			D			DJ			E			Ž			L		
	m	ž	bp	m	ž	bp	m	ž	bp	m	ž	bp	m	ž	bp	m	ž	bp	m	ž	bp
I				3			4			8			1								
II					2	2							1				1				
III				36	20	2	5				28		16	10	3						
IV				4		4							2	29			1	3			
V	10			3						40						1					
VI													1								
VII	1			1		9		2			4			4							11
VIII																					
Ukupno	11			47	22	17	9		2	40	36	4	21	39	7	1	2	3			11

Grafik 6.

2.5.3 Zapošljavanje lica sa invaliditetom i Roma

Na pitanje “Da li ste zaposlili lica sa invaliditetom u posljednje dvije godine., minoran broj poslodavaca je odgovorio pozitivno . Ista je situacija i sa Romima za koje je karakteristično da se radi o poslovima gdje se traži nekvalifikovana radna snaga. I kad je odgovor pozitivan vezan je za subvencije od strane Zavoda za zapošljavanje .

Na evidenciji Biroa rada Nikšić nalazi se 205 lica koja imaju status osobe sa invaliditetom i 32 pripadnika RAE populacije. Gledano sa aspekta njihovog učešća u ukupnoj nezaposlenosti to nije značajan procenat, ali je bitan zbog otklanjanja diskriminacije u zapošljavanju. Iako se dosta uradilo na otklanjanju predrasuda kod zapošljavanja ove kategorije ipak su one i dalje prisutne tako da je potrebno raditi na programima njihove motivacije i osposobljavanja , kao i obezbjeđivanju određenih benefita za poslodavce koji se opredijele za njihovo zapošljavanje.

3. Saradnja sa Zavodom

Politika zapošljavanja mora imati dva pola. Na jednom su institucije koje se bave zapošljavanjem i zaposlenošću, a na drugom su poslodavci. Zbog toga Zavod za zapošljavanje usmjerava upravo prema njima zahtjeve za pojačanom saradnjom.

Za Zavod je veoma bitna kontinuirana saradnja sa poslodavcima zbog prevazilaženja disbalansa ponude i tražnje radne snage. Stoga je u upitniku kao posebna oblast predviđena upravo saradnja sa Zavodom, pri čemu nam je u tom smislu neophodan konstantan uzorak.

Da učestvuju u uspostavljanju konstantnog uzorka koji će Zavodu omogućiti prikupljanje informacija u vezi sa tražnjom za radnom snagom svakih dvanaest mjeseci saglasilo se **84,54 % (93)** anketiranih poslodavaca. Ne prihvata saradnju 10 %. (10).U odnosu na predhodnu godinu stavovi poslodavaca se nijesu znatno promijenili.

Izbor načina dobijanja i popunjavanja upitnika je:

Tabela 21.

KATEGORIJA ODGOVORA	BR.POSLODAVACA	%
e-mail	18	16,4
Posjeta iz Zavoda	80	72,7
Posjeta Zavodu	6	5,5
Pošta	3	2,7
Telefon	1	0,9

I ovog puta je potvrđeno nama dobro poznato iskustvo da poslodavci preferiraju direktne kontakte i to posjetu iz Zavoda.

Još jedan od parametara koji je od značaja za rad u Zavodu jeste i vrsta saradnje i iskustvo u saradnji sa poslodavcima. U tom smislu dobijeni su odgovori da je na angažovanju neophodne radne snage u 2009. godini sa Zavodom saradivalo **73,36** (81) anketiranih poslodavaca. U ovom vidu saradnje nije bilo znatnih promjena u odnosu na predhodnu godinu.

Po učestalosti saradnja je bila:

- 52,7 % oko prijavljivanja slobodnih radnih mjesta (A).
- 25,4 % kroz učešće u finansiranju pripravnika (E).
- 23,6 % kao informisanje o uslovima i mogućnostima za obezbjeđivanje potrebne radne snage (C).
- 20 % kod upućivanja kandidata na oglase za posao (B).
- 6,8 % je učestvovalo u odabiru kandidata za zaposlenje (D).
- .8,2% kroz finansijsku podršku za otvaranje novih radnih mjesta« G
- 5,5% kroz učešće u izradi i sprovođenju programa osposobljavanja za zapošljavanje«(stručno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija, usavršavanje)(F).
- 1,8% -Ostalo« (H.).

Značajan segment saradnje sa poslodavcima Biroa rada Nikšić je imao kroz obuke (stručno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija, usavršavanje) koje organizujemo kako za poznatog poslodavca tako i za tržište rada. U toku 2009 kroz ove obuke prošlo je 29 polaznika koji su stekli znanja iz oblasti zanatstva i usluga (rukovaoci građevinskih mašina, stolari, ugostiteljska zanimanja i keramičari i sl) .

Za sticanjem posebnih znanja potrebu je iskazalo 105 lica za koja su tokom godine organizovani kursevi (engleski, informatika, kurs za računovođu)

Značajno je i finansiranje pripravnika sa visokom stručnom spremom pa je u izvještajnom periodu 192 lica sa visokom i višom stručnom spremom uposleno kod poslodavaca Regije. Od tog broja 180 lica je sa visokom školskom spremom i to najviše u obrazovanju (114) U odnosu na prethodnu godinu došlo je do značajnog smanjenja broja lica na obukama, što je posledica manjeg finansijskog ulaganja u iste, a i smanjene zainteresovanosti nezaposlenih za ponuđene obuke.

Takođe je u toku 2009 godine finansirano 184 podnosioca zahtjeva za dobijanje kredita u cilju zapošljavanja lica sa evidencije nezaposlenih, pa je po tom osnovu zaposleno 222, od čega u Šavniku 12 i u Plužinama 11 lica. Izdvojeno je za ove namjene 1.104.000,00€.

3.1.Očekivanja od Zavoda

U odgovoru na pitanje o očekivanjima od Zavoda za zapošljavanje, poslodavci dominantno insistiraju na poboljšanju kvaliteta radne snage tako da su najčešći odgovori: **obezbjedenje stručnog kadra, pomoć u odabiru kandidata za posao, obuke, dokvalifikacije, prekvalifikacije, obezbjeđivanje kvalifikovanog kadra.** Vjerovatno je jedan od ozbiljnih problema, i to u većini djelatnosti, stvarni nedostatak kadra sa potrebnim kvalifikacijama. Tako na primjer ističe se nedostatak kadrova za pozorište kao što su vlasuljari, šminkeri majstori rasvjete i slično. Predlaže se da se rade programi obuke za ova lica. Isti je i sa radnicima na polju grafičke djelatnosti: knjigovezci i ofset mašinisti.

U nekoliko odgovora akcenat je na *finansijskoj i kreditnoj podršci.*

Možda je indikativno i naglašavanje očekivanja da se na evidenciji Zavoda nalaze „kadrovi koji stvarno hoće da rade“.

Sadržaj odgovora na 24 i 25 . pitanje je isti kao i u prethodnom: dominiraju predlozi koji se odnose na obrazovanje – obuke, prekvalifikacije, dokvalifikacije “obezbjeđivanje potrebnog kadra,, osposobljavanje za deficitarna zanimanja, usavršavanje.

(U narednim anketama vjerovatno bi bilo racionalno, sa istim rezultatom, svođenje pitanja 24 i 25 na jedno.)

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ovo istraživanje se radi u kontinuitetu od 2003 godine, a od 2005 godine se radi na nivou Regije.

Osnovni cilj istraživanja bio je prikupljanje podataka na osnovu kojih bi se potpunije opisalo stanje tržišta rada Regije, a što bi Birou rada poslužilo radi planiranja i sprovođenja mjera aktivne politike zapošljavanja.

Prema podacima Biroa rada broj nezaposlenih lica u Regiji u 2005 godini je bio 10732, decembra 2007 godine 4183, decembra 2008 godine 3691, a decembra 2009 godine 3677. Dakle očigledna je tendencija pada nezaposlenosti. Stopa nezaposlenost u Regiji iznosi 11,44% što je za 1% više nego u prethodnoj godini. Na taj blagi porast uticala je globalna ekonomska kriza i smanjenje broja zaposlenih u firmama.

Ovogodišnja Anketa se razlikuje od prethodnih jer je upitnik dijelom izmijenjen na način što su uvedena nova pitanja vezana za marginalne grupe nezaposlenih, a pojedina redukovana. Međutim struktura uzorka je ostala ista. Kod distribucije poslodavaca prema oblicima organizovanja razlike u odnosu na prethodnu anketu su u tome što je došlo do pada učešća preduzetnika, a do povećanja učešća akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću. Ovo stanje objašnjavamo sa liberalnijim zakonskim mogućnostima registracije privrednih društava.

Apsolutna dominacija privatne svojine potvrđuje da su procesi transformacije i privatizacije privrede u Nikšiću u skladu sa procesima na nivou države.

Struktura poslodavaca prema vrstama djelatnosti nije se bitnije izmijenila u odnosu na prethodno ispitivanje

Posmatrajući opštinu Nikšić konstatujemo **74.54%** anketiranih društava je starije od 10 godina dok na nivou Republike imamo **55.13%**. Ovaj podatak ukazuje na strukturu kao i na dinamiku razvoja privrede u Nikšiću.

Rezultati istraživanja pokazuju da je ukupna zaposlenost (7681) znatno manja u odnosu na predhodnu godinu (11466) što je posledica smanjenog uzorka kao I posledica negativnih privrednih tokova. U ukupnom zapošljavanju učešće žena je 39,20%, a njihova zastupljenost je u korelacionoj vezi sa djelatnošću.

Učešće poslodavaca prema djelatnostima u broju zaposlenih diktirano je strukturom nikšićke privrede. Djelatnost »vađenje ruda i kamena« upošljava najveći broj zaposlenih.

Posmatrajući opštinu Nikšić konstatujemo da je najveće učešće u ukupnoj zaposlenosti lica sa četvrtim stepenom stručne spreme (29.7%), zatim

slijedi treći stepen stručne spreme sa 20.42%, a sedmi stepen uzima učešće od 15.8%.

Analizirajući obuke i usavršavanje zaposlenih koje su rađene u izvještajnom periodu konstatujemo da je od ukupnog broja anketiranih poslodavaca u opštini Nikšić, 41 poslodavac organizovao obuke svojih zaposlenih. Posmatrano prema djelatnostima, najviše je bilo organizovano obuka u građevinskoj i prerađivačkoj djelatnosti - po 17.94%, zatim u obrazovanju – 15,4%. Očigledno je da su poslodavci prepoznali potrebu organizovanja obuka i stručnog usavršavanja svojih zaposlenih u cilju unapređenja poslovanja, odnosno uvođenja novih tehnologija rada neophodnih za savremeni način rada. Iskristalisala su se određena zanimanja za koja je bilo neophodno organizovati obuke što se uglavnom poklapa sa tražnjom poslodavaca za kadrovima, bilo da se radi o kadrovima kojih nema na evidenciji ili ih ima dovoljno, ali sa nedovoljnim znanjima i vještinama .

U toku 2009 kroz obuke koje je organizovao Biro rada Nikšić prošlo je 29 polaznika koji su stekli znanja iz oblasti zanatstva i usluga (računovođe, rukovaoci građevinskih mašina, keramičari, ugostitelji i sl.) . Obuke za sticanjem posebnih znanja i potrebu je prošlo 105 lica sa evidencije nezaposlenih Biroa (kursevi engleskog jezika, informatike, kurs za računovođu, vozački ispit C, D i E kategorije). Novina u praksi Biroa rada Nikšić je organizovanje edukacije za lica sa sedmim stepenom stručne spreme, odnosno obuka za menadžere koja je uključila i praktični rad kod poslodavaca. U odnosu na prethodno istraživanje došlo je do smanjenja broja polaznika obuka zbog nemogućnosti finansijske podrške od strane Zavoda , a djelimično i zbog smanjenog interesovanja kandidata.

Novina u ovogodišnjem istraživanju je zaposlenost po kategorijama zapošljavanja.

U odnosu na ukupnu zaposlenost dominira kategorija *»ugovor o radu na neodređeno vrijeme«* sa 80,30 %. Ovo je posledica ranije donijetih pripisa iz oblasti radnog zakonodavstva kojima je bila ograničena mogućnost dužeg korišćenja ostalih kategorija radnog odnosa. Kategorija *»ugovor o radu na određeno vrijeme zbog povećanja obima posla «* učestvuje sa 8.7 % , dok kategorija *»ugovor o radu na određeno vrijeme-ostalo «* učestvuje sa 5.26%. Pripravnici su uzeli učešća sa 1.55.

Za potrebe Biroa rada posebno je značajan podatak o novozaposlenim kao i kadrovima koji više nijesu u radnom odnosu kod poslodavaca bez obzira na osnov prestanka rada. U tom paritetu dobili smo podatke da je značajno veći broj novozaposlenih lica od lica koji odlaze iz firmi (tabela 11), što govori o tendenciji povećanog zapošljavanja u Regiji. Međutim znatan broj

radnih mjesta ostao je upražnjen. Pretpostavka je da se radi o mogućem deficitarnom kadru. Karakteristično je ravnomjerni rast zapošljavanja u odnosu na pol . Najveći broj novozaposlenih je ostvaren u trećem i četvrtom stepenom, odnosno 25%. Sa sedmim stepenom stručne sprema je 10 %.

Kada govorimo o deficitarnosti kadrova ističemo da je 20% anketiranih poslodavaca izjavilo da je imalo slobodnih radnih mjesta na koja nijesu mogli nikoga da zaposle, što je u odnosu na prethodno istraživanje manje za 45% a naveli su 145 deficitarnih zanimanja. Kao glavni razlog oni tvrde da nema obrazovanih kadrova odgovarajućih profila.

Analiza deficitarnih kadrova prema stepenu stručne sprema upućuje na to da je u Nikšiću skoro trećina deficitarnih kadrova sa trećim stepenom stručne sprema (39%). Upozoravajući je i podatak da 23,8% deficitarnih kadrova sa sedmim stepenom stručne sprema.

Što se tiče starosne strukture u **47,58 %** slučajeva poslodavce interesuje kadar **do 40 godina starosti**, a zatim slijedi starosna dob od **25 do 30 godina** (42%).

Ovom anketom poslodavci su iskazali potrebu za 199 sezonskih i 372 stalna nova radnika u 2009 godini. Za sezonsko zapošljavanje glavni poslodavac jeste Pivara »Trebjesa« koja zapošljava najveći procenat sezonske radne snage zbog čega se i javlja podatak da su najviše potrebe za sezonskom radnom snagom iskazali poslodavci iz prerađivačke industrije. Realno stanje je da se najviše sezonaca ipak traži u građevinarstvu gdje su iskazane potrebe sa 26.6%, mada je zbog ekonomske krize došlo do stagnacije radova u građevinarstvu.

Ovogodišnjim istraživanjem dobijeni su i podaci o viškovima zaposlenih, ali samo onima za koje je postupak proglašenja završen dok se očekivani viškovi nijesu prezentirali. Ranijim istraživanjima je primijećeno da su poslodavci veoma rezervisani pri iskazivanju viškova, a posebno planova za zapošljavanjem novih radnika. Ove godine na te dileme poslodavaca sigurno je, da je uticala i ekonomska kriza.

Politika zapošljavanja mora imati dva pola. Na jednom su institucije koje se bave zapošljavanjem i zaposlenošću, a na drugom su poslodavci. Zbog toga Zavod za zapošljavanje usmjerava upravo prema njima zahtjeve za pojačanom saradnjom. I ovog puta je potvrđeno nama dobro poznato iskustvo da poslodavci preferiraju direktne kontakte i to posjetu iz Zavoda. (72,7%).

U odgovoru na pitanje o očekivanjima od Zavoda za zapošljavanje, poslodavci dominantno insistiraju na poboljšanju kvaliteta radne snage: najčešći odgovori su vezani za *obuke, dokvalifikacije, prekvalifikacije, obezbjeđivanje*

kvalifikovanog kadra. Vjerovatno je jedan od ozbiljnih problema, i to u većini djelatnosti, stvarni nedostatak kadra sa potrebnim kvalifikacijama.

U nekoliko odgovora akcenat je na ***finansijskoj i kreditnoj podršci***.

Zbog izuzetno niskog učešća zaposlenih kod poslodavaca u Šavniku i Plužinama uticaj pokazatelja iz ovih opština je marginalan za Regiju, a ne može biti ni validna osnova za bilo kakvu posebnu analizu. Među anketiranim poslodavcima dominiraju DOO, i to one čije je trajanje starije od 10 godina. Najavljene promjene u zapošljavanja u ovim opštinama su zanemarljive.

PRILOG

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

Biro rada _____

Kancelarija _____

BAROMETAR ZAPOSLENOSTI – UPITNIK POSLODAVACA – 2009/2010

VAŽNO:

1. Cilj ovog istraživanja je prikupljanje informacija o promjenama na tržištu radne snage u Crnoj Gori.
2. Sve prikupljene informacije su strogo povjerljive i tretiraće se kao takve.
3. Navedene informacije neće obavezivati Vas ni Vaše preduzeće na bilo koji način, samo će unaprijediti našu saradnju.

U P I T N I K

DIO I: OPŠTI PODACI

1. Naziv: _____

2. Oblik organizovanja: _____

3. Oblik svojine: _____

4. Datum osnivanja preduzeća: _____

5. Opština: _____ Mjesto: _____

6. Adresa: _____

7. Telefon: _____, Faks: _____ E-mail: _____

8. Kontakt osoba za pitanja zapošljavanja: _____

9. Matični broj: _____ Registracioni broj: _____

10. Vrsta djelatnosti: _____ Šifra djelatnosti: _____

DIO II: ZAPOSŁJAVANJE U 2009. GODINI

11. Navedite broj zaposlenih u svakoj kategoriji zaposlenja u vašem preduzeću:

	Ukupno	Žene
Ugovor o radu na neodređeno vrijeme.		
Ugovor o radu na određeno vrijeme radi:		
a) vršenja sezonskih poslova,		
b) povećanja obima posla,		
c) zamjene privremeno odsutnog zaposlenog do njegovog povratka,		
d) izrade određenog projekta,		
e) obavljanja pripremnih poslova kod utvrđivanja novih programa , tehnologije i drugih tehničkih i tehnoloških unapređenja procesa rada, odnosno osposobljavanja zaposlenih,		
f) obavljanja javnih radova,		
g) ostalo.		
Probni rad		
Pripravnici		
Rad kod kuće		
UKUPNO		

12. Obrazovna struktura zaposlenih na dan anketiranja.

Ako je moguće, molimo navedite tačan broj zaposlenih.

Stepen stručne spreme	Broj zaposlenih
I	
II	
III	
IV	
V	
VI	
VII	
VIII	
UKUPNO	

13. Od ukupnog broja zaposlenih u 2009., da li je i koliko njih prošlo neki vid obuke i usavršavanja?

DA

NE (Ukoliko je odgovor **NE**, molimo Vas pređite na pitanje br. 14)

Ukoliko je odgovor **DA**,

13.a Za koja zanimanja:

Šifra zanimanja	Naziv zanimanja	Broj zaposlenih koji su prošli obuku

13.b Za koja posebna znanja i vještine:

Šifra posebnog znanja	Naziv posebnog znanja	Broj zaposlenih koji su prošli obuku

13.c Koliko ste potrošili sredstava na obuku i usavršavanje zaposlenih u 2009. godini – unijeti procenat u odnosu na bruto zarade:

_____ %

14. Promjene u zapošljavanju u 2009.god. (Ako je broj novozaposlenih 0, ne popunjavati tabelu 14.a)

Br.	Priliv i odliv radne snage	Ukupno	Žene
1.	Broj novozaposlenih u 2009. god.		
2.	Odliv radne snage u 2009.god.		
3.	Broj nepopunjenih radnih mjesta u 2009. god.		

14.a Molimo Vas navedite zanimanja novozaposlenih u 2009. god.

Br.	Šifra zanimanja	Naziv zanimanja	Ukupno	Žene
1.				
2.				
3.				
4.				

15. Da li ste tokom 2009. god. imali slobodnih radnih mjesta koja niste mogli da popunite?

DA

NE (Molimo predite na pitanje 16.)

15.a Koji su, po Vašem mišljenju, glavni razlozi za nepopunjavanje slobodnih radnih mjesta: (Molimo Vas da stavite znak "x" u kućicu pored odgovora koji izražava Vaše mišljenje, možete zaokružiti jedan ili više odgovora)

Br	Razlog	Odgovor
1.	Nedostatak obučene radne snage na tržištu	
2.	Nedostatak iskustva raspoložive radne snage	
3.	Nedostatak neophodnih ali specifičnih vještina	
4.	Nedostatak neophodnih radnika sa više vrsta vještina (multiskills)	

5.	Nedostatak radne snage sa neophodnim IT vještinama	
6.	Nedostak radne snage sa znanjem stranih jezika	
7.	Starost tražilaca posla, motivacija, radne sposobnosti i navike	
8.	Nestalnost zaposlenja	
9.	Niska zarada za uslove rada na traženom radnom mjestu	
10.	Nešto drugo – navedite _____	

15.b Molimo Vas navedite strukturu nepopunjenih radnih mjesta u 2009. god.:

Br.	Šifra zanimanja	Naziv zanimanja	Broj nepopunjenih radnih mjesta	Pol 1. m 2. ž 3. bez obzira na pol	Starosna grupa	Opšta i posebna tražena znanja, vještine i kompetencije:	
					1. do 18 god. 2. 19-24 3. 25-30 4. 31-40 5. 41-50 6. 51-54 7. 55-65	Šifra posebnog znanja	Naziv posebnog znanja
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							

16. Da li ste u 2009. god. imali viškova radne snage?

DA   **NE** (Molimo pređite na dio III, pitanje 17.)

16.a Ako je odgovor DA, molimo navedite strukturu viškova radne snage u 2009. god.:

Br.	Šifra zanimanja	Naziv zanimanja	Višak radnika (broj)
1.			
2.			
3.			
4.			

16.b Navedite glavne razloge koji su uticali na smanjenje broja zaposlenih u 2009 god. (Molimo Vas da stavite znak "x" u kućicu pored odgovora koji izražava Vaše mišljenje, možete zaokružiti jedan ili više odgovora)

Br.	Razlog	Odgovor
1.	Zbog teškoća u poslovanju koje je izazvala globalna ekonomska kriza	
2.	Zbog planiranog i realizovanog programa restrukturiranja	
3.	Zbog nelojalne konkurencije na tržištu	
4.	Zbog neadekvatne kvalifikacione strukture zaposlenih	
5.	Zbog nezadovoljavajućih znanja i vještina zaposlenih	

DIO III: OČEKIVANO ZAPOŠLJAVANJE U 2010

17.Očekivani broj zaposlenih:

Br.	Očekivani broj zaposlenih	Ukupno
1.	Očekivani broj zaposlenih u toku sezone	
2.	Očekivani broj zaposlenih u toku godine	

18. Molimo Vas navedite očekivane promjene u zaposlenosti po zanimanjima u ukupnom broju zaposlenih u narednih 12 mjeseci – pozitivnim brojkama izrazite povećanje, negativnim brojkama izrazite smanjenje zaposlenosti.

Br.	Šifra zanimanja	Naziv zanimanja	Očekivane promjene (broj)	
			Povećanje:	Smanjenje:
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				

19. Koja su to zanimanja koja će Vam trebati u naredne 2 - 3 godine:

Br.	Naziv zanimanja	Stepen stručne spreme	Broj izvršilaca	Pol
1.				
2.				
3.				

20. Da li ste zaposlili lica sa invaliditetom u posljednje 2 godine:

DA (Ako je odgovor DA popunite sljedeću tabelu)   **NE**

Br.	Naziv zanimanja	Stepen stručne spreme	Broj izvršilaca	Pol	Na koji rok

20.a Da li biste zaposlili lica sa invaliditetom uz određene subvencije:

DA (Ako je odgovor DA popunite sljedeću tabelu)

NE

Br.	Naziv zanimanja	Stepen stručne spreme	Broj izvršilaca	Pol	Na koji rok

21. Da li ste zaposlili Rome u posljednje 2 godine?

DA (Ako je odgovor DA popunite sljedeću tabelu)

NE

Br.	Naziv zanimanja	Stepen stručne spreme	Broj izvršilaca	Pol	Na koji rok

21.a Da li biste zaposlili Rome?

DA (Ako je odgovor DA popunite sljedeću tabelu)

NE

Br.	Naziv zanimanja	Stepen stručne spreme	Broj izvršilaca	Pol	Na koji rok

DIO IV: SARADNJA SA ZAVODOM ZA ZAPOSŁJAVANJE

22. Postojeći barometar zaposlenosti uključuje uspostavljanje konstantnog uzorka u vremenu, sastavljenog od preduzeća i organizacija. Ovaj uzorak će omogućiti Zavodu za zapošljavanje gore navedene informacije u vezi sa tražnjom za radnom snagom svakih 12 mjeseci. Da li želite da učestvujete u tom panelu?

DA   Ne mogu još da odlučim.   NE (Molimo pređite na pitanje 23.)

22.a Kako biste voljeli da dobijate i popunjavate upitnik?

Telefon   E-mail   Pošta
 Posjeta Zavodu   Posjeta iz Zavoda

23. Da li ste saradivali sa Zavodom za zapošljavanje na angažovanju neophodne radne snage u 2009. godini?

DA   NE (Molimo pređite na pitanje 24.)

23.a Ako DA, molimo navedite (zaokružite) relevantne odgovore:

- A. Samo u dijelu prijavljivanja slobodnih radnih mjesta (radi oglašavanja)
- B. Upućivanje kandidata na oglase za posao
- C. Informacije o uslovima i mogućnostima za obezbjeđivanje potrebne radne snage
- D. Učešće u odabiru kandidata za zaposlenje (intervjui sa kandidatima, prezentacija kandidata, psihološka selekcija...)
- E. Učešće u finansiranju zapošljavanja pripravnika
- F. Učešće u izradi i sprovođenju programa osposobljavanja za zapošljavanje (stručno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija, usavršavanje)
- G. Finansijska podrška za otvaranje novih radnih mjesta
- H. Ostalo (molimo navedite) _____

24. Molimo navedite koje vrste usluga očekujete od Zavoda za zapošljavanje u zadovoljavanju vaših potreba za radnom snagom.

---

25. Molimo unesite ovdje sugestije i preporuke koje mogu doprinijeti uspješnijoj izradi i sprovođenju planova za zapošljavanje i saradnji između poslodavaca i Zavoda za zapošljavanje u zadovoljavanju vaših potreba u vezi sa radnom snagom i u svrhu opšteg povećanja zaposlenosti:

_____
Ime i prezime osobe
koja je popunila upitnik

_____
Potpis ovlaštene osobe
- poslodavca

Pečat

U _____ dana _____ 2009.

HVALA VAM ZA VAŠE VRIJEME I SARADNJU!

Zavod za zapošljavanje Crne Gore
020/241-746
020/243-398

www.zzzcg.org

E-mail: **bironk@t-com.me**

Biro rada Nikšić
040/214 161
040/214 162

Kancelarija Plužine
040/271 295

Kancelarija Šavnik
040/266 401